

Maroš Krajňak
Carpathia

Větrné mlýny

Větrné mlýny

Maroš Krajňak
Carpathia

česi, čítajte
svazek 9

česi, čítajte

The background of the entire page is a dense, repeating pattern of botanical illustrations in a light green color against a dark, almost black background. The illustrations depict various parts of the plant Maroš Krajňák (Carpattia), including stems with small leaves, clusters of tiny flowers, and large, flat-topped umbels of flowers. The style is that of a scientific botanical drawing, with fine lines and detailed shading to show the structure of the plant parts.

Maroš Krajňák
Carpattia

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikací (sdělení) odpovídá výlučně autor. Publikace (sdělení) nerepresentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

Tato kniha vyšla s finanční podporou Komise SLOLIA, Literárne informačné centrum, Bratislava.

© Maroš Krajňak, 2015

Translation © Miroslav Zelinský, 2015

Photo © David Konečný, 2015

© Větrné mlýny, 2015

ISBN 978-80-7443-126-5 (papírová kniha)

ISBN 978-80-7443-166-1 (eBook)

Rodině a Norovi

Vezu se v tlumeném hluku dvou černých kol, která odstřelují drobné pískovce a prach. Na krátký okamžik vyletí do hustého přehřátého vzduchu a potom pokorně padají zpět. Moje cesta přetíná plochou louku. Vzápětí na vteřinu klesnu pod její nepokosenou, nerozvířenou, barevnou hladinu a jediným rychlým šplouchnutím proletím úzkým studeným potokem. Opět se vynořím a mokrá kola přeberou světlehnědá zrníčka cesty a potom je přítomné teplo odpojí. Pokračuji mezi dvěma rozžhavenými plotnami klidné země a vzduchu, stlačeného těžkým centrálním sluncem dnešního dne. Zem a vzduch společně roztápějí rostliny na louce a v blízkém lese, aby z nich vytvořily univerzální nehomogenní vůni, která v každém rychlém bodě svého plynutí vyvolává v přijímateři jiný stav. Ještě krátkou chvíli pokračuji k horizontu, potom zastavuji a pozoruji. Dívám se na místo, které je koncentrovaným

výjevem krajiny rozdělené do pěti Zón. Z tohoto místa vycházejí všechny jeho přirozené obrazy a dál je potom roznáší vůně, kterou právě teď dýchám. Ještě chvíli jsem tu, potom se otáčím a vracím zpět. Zóny a jejich řeč. Všechno se postupně scvrkává do jediného nepozorovatelného bodu, který náhle mizí. Ale teď tu Zóny ještě jsou. 0, 1, 2, 3 a X. Každou z nich proudím a chci, aby všechny proudily ve mně.

→ 1

Na černém neprůstředném nebi visí v pomalém, konstantním pohybu čtyři rudé hvězdy. Tenká bílá kontura. Zelený podklad. Hvězdy směřují ze severovýchodu a míří přesně na opačnou stranu. Křídla a ocas. Hluk motoru, který je nese, začal někde u Sanoku. Piloti vidí nejprve krajinu, kterou lidé rozkouskovali. Dokonalé puzzle dlouhých, úzkých polí. Posádka vnímá rudé vlasečnice, které sbírají smíšenou krev. Germánskou, slovanskou, hunskou, semitskou, románskou, tatarskou, různorodou kavkazskou a nejrůznější další. Krev stékající z pahorků Ondavské vrchoviny už několik týdnů. Někde u Stropkova se tyto horké žíly setkávají v jednom místě a potom tato homogenní tekutina začne vsakovat. Vstřebávání do hlubokých zemských útrob potrvá několik století, až nakonec spustí mohutné tektonické pohyby. Pohyby, které oblast

dnešních Zón dokonale pokrčí. Zvednou na těchto místech pohoří Karpat do několikatisícových výšek. Vytvoří nové štíty, doliny, propasti a uzavrou průsmyky, aby zabránily přechodu armád.

Teď se všechno odehrává v Helenině vsi. Před několika dny ji zaplavily ocelové kolosy Wehrmachtu. Více hlavní obrovských kalibrů než obyvatel. Tak mi to později vysvětluje ten, který to tehdy všechno vzrušeně pozoroval. Tanky, děla, transportéry a jejich obsluha. Vojáci rozlezlí po dřevěných domech. Vlastní stany. Na Helenině dvoře rozložena polní kuchyně. Její rodina je zásobena kvalitním a chutným jídlem. Strýc je miláčkem kuchařů a dalších mladých, dezorientovaných odvedenců, kteří se sem chodí najíst. Všichni se chtějí chovat lidsky. Strýc si právě hraje s přátelským ovčákem, který má přívlastek po svých pánech. Můj otec je v domě na Heleniných rukou a pije mléko z jejího prsu.

Do kopce k vesnici směřuje černé auto bez střechy. Vysoký, mohutný řidič. Vedle sedí člověk, o kterém všichni z vesnice mluví jako o generálovi. Později pátrám a dostávám se k jedinému možnému jménu. Gotthard Heinrici. Řidič a generál spolu nekomunikují. Auto se pomalu, důstojně přiblíží ke svému cíli. Nečekaně utichne před okamžikem, když chce zabočit do Helenina dvora. Na cestě je

v rozbrázděných kolejích hluboké bláto. Generál vystupuje. Žádná slova. Potom opatrně poskakuje po špičkách. Za jeho pasem se houpá obrovský stříbrný kolt. Po chvíli se dostane na pevný podklad a volí svou obvyklou chůzi. Během ní jsou jeho myšlenky nejjistější. Vstupuje dovnitř, pozdraví civily a potom svoje salutující vojáky. Často si chce povídat. S Helenou, jejím mužem, s jejich dětmi. Nic, jen pohledy. Vždy jen zkoumavé pohledy. Váčky pod očima. Jeho nejdůležitější senzor. Civilům se dívá jen na váčky a věří, že také oni se budou stejně dívat na něho. Věří, že to tak bude. Cítí to. Všechno vnímá.

Krátce po generálovi vyskakuje z auta i řidič. Udělá ještě několik neúspěšných pokusů s klíčem, vzápětí otevírá kapotu a zkoumá. Zblízka ho pozoruje ten, který mi to jednou poví. Teď je chlapcem a sedí na stromě. Na jabloni z druhé strany cesty. Korunu ještě neopustilo všechno žluté listí a jeho anonymně pomáhá i několik křehkých oranžových scvrkávajících se jablek. Chlapec je jediným svědkem. Potom si řidič lehá pod auto. Po chvíli zablácený vylézá. Bere náradí a zasouvá se zpátky. Nádherný kabriolet a dlouhé řidičovy vyčnívající nohy. Kožené holínky. Chlapec ho stále pozoruje. Potom řidič znova vylézá a zapaluje si cigaretu. Ta zůstává v ústech bez kontaktu se špinavýma

rukama. Rozepíná si kombinézu. Začíná u krku, končí v rozkroku. Nejprve odhaluje bílý, nezarostlý trup. Řetízek a plíšek. Potom vytahuje úd. Močí. Mohutný, visící, močící úd. Je to první dospělé přirození, které chlapec vidí. Do té doby jen výhonky kamarádů. Árijský nadčlověk ho vyvádí z míry. Zmatek. Chlapec spáchal zlo a hřích. Zákeřně anonymně sledoval intimní mužův rituál. Seskakuje. Nedívá se, neohlíží se. Intuitivně běží do kopce, aby se skryl někde pod střechou a nevyšel odtud několik dní. Nebo týden. Nebo měsíc. Anebo až poté, co armáda zmizí.

Hučící souhvězdí na nebi se stále konstantně přibližuje. Už za okamžik se přesune nad Heleninu vesnici. Bude ve správné výšce. Už je tu. Už je zřetelně slyšet jeho zvuk. Střelba. Letadlo opíše kruh a teď míří z jihu. Na chvíli zastavuje. Visí tiše, bez pohybu. Bez hnutí jsou všichni a všechno na zemi. Ostřelovači, kulky v jejich hlavních, pozorovatelé. Na nebi se rodí dvě černé tečky. Pomalu začínají klesat. Mění se na čárky. Je slyšet tenké svištění. Po chvíli už lze lépe rozeznat jejich tvar. Na konci cosi jako vrtulky. Nikdo nic nedělá. Všichni v záklonu čekají a dívají se. První z nebeských ocelových pozdravů dopadá do ovocného sadu. Ještě nedávno se o něj starali Weinbergerovi, jejichž transport už dorazil. Nic. Žádná exploze. Jen žbluňknutí a po-

tom opět hluboké ticho. Mokrý hlína této Zóny bombu z pudu sebezáchovy rychle spolkla. Z jejího žaludku ji nestrávenou za třicet pět let náhodně vyloví buldozer. Ani potom se nic nestane. Chlapi ji v rukách přenesou před nový dům. My před ní budeme poskakovat, odhadovat délku a váhu a dospělí nás budou odhánět. Potom se bomba ztratí. Ale zatím je tady. Čerstvě zarytá do země věří, že aspoň její sestře se podaří splnit poslání. Následují tři věčné vteřiny. A potom záblesk. Tlaková vlna. Mohutný zvuk exploze se vrací odkopnutý od okolních kopců. Dým, létající třísky a kameny. Vzápětí požár. Odlehčené souhvězdí odchází. Gotthard Heinrici v duchu uvažuje, proč ho náhoda znova zachraňuje. Je toto další osudové znamení, kterých má předurčeny desítky? Nebo stovky? Potom rychle vydává pokyn k hašení a záchraně raněných. Čtrnáct civilů a dva vojáci. Jejich duše se teď vzájemně vezmou za ruce. Pomalu se roztácejí. Zvyšují svou rychlost na maximum a potom ve vířivém pohybu postupně odlepí své nohy od země. Rychle vystoupají na nebe, aby ještě chytili mizící letadlo. Jejich kruhové spojení vytváří kolem stroje záři. Gotthard Heinrici, Helena, strýc, můj otec, pozorovatel, všichni to vidí. Duše ještě chvíli doprovázejí posádku. Během svého tance se každá z nich dostane přímo před okénko kabiny, aby se podívala

pilotům do tváře. Potom sevření rukou skončí a každý už sám směřuje do dočasného nekonečna.

Těla vojáků později pochovají na louce. Vyschlá zelenohnědá tráva. Přibydou na ní ještě v ten den čerstvé obdélníky. Z civilů se o tom zatím nikdo nedozví. Ještě předtím proběhne evakuace.

Teď, o padesát let později, přijíždějí terénní auta. Slovenská část posádky chce mluvit se starostou. Ten jde za majitelem pozemku. Vysvětlování a následný souhlas. Za chvíli na označeném místě vytahují mlčenliví mužové mapu. Chvíli něco zaměřují, potom zazní rozhodné „hier“. Skryté hroby hned vedle cesty. Najatí mladí chlapci s dlouhými dřevěnými násadami, na jejich koncích ocel schopná komunikovat s hlínou. Dva páry tenkých bílých gumových rukavic potom z úplného dna vybírají přiměřené stadium prachu. Následuje detekce plíšků, vzápětí ještě obhlídka a nějaký odborný zápis. Auta odvázejí dva šedé plastové pytle se jmenovkami. Kdosi zaskočeného vlastníka zasypaných jam popíchně. Mohl si vydělat. Ten se svěšenou hlavou odchází pryč.

Jeho dům stojí necelých sto metrů od místa, kde tehdy jen jednou vykřiklo obrovské, právě narozené dítě oblohy. Ten výkřik prudce vmetl jeho otcí a matce okenní střepey do kuchyně. Také vybíhají ven. Nastává chaos. Prohrabávání trosek. Pláč. Ná-

řek. Křik. Plameny. Lékaři. Směsice civilů a šedých uniforem. Kdosi se pokouší udržet pořádek. Potom musí jít všichni domů. Jen na chvíli, protože ještě dnes musí opustit vesnici. Někdo spouští paniku. Naplňuje se to, co tehdy křičela z vlečky Riva. To očekávané, známé, obávané. „Taky na nás došlo. Dočkali jsme se.“ Strach stovek plachých očí po chvíli uklidní slova tlumočnicků. Sudeťáci, jejichž prázdné vesnice budou už za pár let vykrádat místní chlapi. A potom budou tento nábytek, zrcadla, bicí hodiny, nádobí, budíky, nářadí, peřiny, obrazy, vyřezávané kříže a šicí stroje prodávat po Zónách. Ale teď ti chlapi zaprahají do svých dřevěných vozů koně a dobytek. Naloží do nich všechno, co se dá. Nahoru posadí ženy a děti. Jenže je tu ještě Vorža. Vorža, která později, po mnoha letech, na několik hodin odvrátí Helenu z cesty k jejímu konci. Vorža, která vždy koná zároveň dobro i zlo. Všechny mate a všichni se jí bojí, protože někdy potřebují její pomoc, ale vždycky hrozí i její prokletí. Teď Vorža pozoruje lidi, kteří nemohou naložit veškerý svůj majetek a zakopávají ho do hnojiště. Později se vrátí jako první, všechno vykope a všichni to budou vědět. Pořád se jí ale budou bát, a i když bude nosit jejich oblečení, nic jí neřeknou. Po chvíli se zapřažený dobytek a koně změní v rychlotahače čekající na povel. Ještě předtím však vesničané projdou

kolem tlejících trosek, které zůstaly z domu, jež před několika hodinami zničil výbuch ocelového předmětu vyrobeného k tomuto účelu. Na zemi leží několik nahých těl. Jen tito vesničané tu dnes zůstanou. Tlaková vlna exploze a oheň je zbavily oděvu a oni v této nahotě budou až po několika hodinách zasazeni do země, aby z nich potom vyrostl betonový kříž. Až nyní kdosi dává připravené karavaně potřebný povel a všechno najednou mizí pryč. Vesnice náhle ztrácí své obyvatele. Gotthard Heinrichi ještě stihl vyslat k Heleně své poslední pohledy. Ještě jednou se podíval na váčky pod jejíma očima a potom mlčky zmizel v pokoji. Teď už opravdu všichni zmizeli a v tom jistém okamžiku se přemístili v rychlém čase a rychlém prostoru. Všichni tito zababušení lidé stojí v řadě na příděl teplé polévky. Giraltovce. Je leden, který mrazí. Poletující pápěří se snaží udržovat v klidu dav vyhnanců. Najednou z lesa vybíhá voják a křičí: „Ivan! Ivan!“ Ostatní bez rozmyslu odhazují svoje ešusy a vařečky a lžíce a všecko. Jakoby bezcílně pobíhají, hledají zbraně, zaujímají pozice. Ale jen do krátkého momentu, než se z lesa vynoří horda nepřátel. Krátká přestřelka, potom zajetí, potom poprava. Všichni se musí dívat. Pro vesničany je opět smrt spojena s nahotou. Němci jsou zbaveni svého oděvu. Snaží se potlačit drkotání zubů a chvění těl. Poslední pokusy o dů-

stojnost. Jeden z nich je přinucen sebrat sekeru a vysekat v ledové Topli díru. Skoro stejnou nebo větší, jako dělali doma přítomní rudoarmějci, aby se v ní umyli před večeří na oslavu narození Krista, nebo takovou, jakou potřebovali během svěcení vody. Potom Němci v pokorném zástupu vstupují do této díry, do tohoto smrtícího Jordánu. Nikdo neprosí. Postupně se němě ztrácejí pod hladinou houstnoucí tekutiny.

→ 2

Dětské ruce. Oči a sluch a další smysly několik týdnů vnímaly nepřírozené zvuky, světlo, vůně, teploty, rozbité věci, narušenou integritu zvířat a lidí. Nyní tyto ruce odhrabávají sníh. Pod ním je kamenná hlína, ze které lidé na podzim nestihli vytáhnout rozmnožené kořeny jimi zasazených rostlin. Hlad a dokola se vracející čerstvé vzpomínky na šílenství jiných, kteří už konečně odešli, pohánějí maličké dlaně a prsty a pomáhají jim ignorovat mráz. Několik hlíz. Potom rychle domů k ohništi, ze kterého tento malý živitel rodiny dostává už několik pečených brambor. Pár z nich sní ve zdemolované kuchyni domu, kam se jeho obyvatelé teprve před několika hodinami vrátili z nekonečného vyhnanství, které jim zachránilo život. Potom strýc opět vyběhne ven a směřuje k místu, které dnes patří jemu. Dlaně má skryté v kapsách,

aby využil rychle unikající energii zuhelnatělých plodů. Dojídá je během bílého, udýchaného běhu. Potom znovu totéž až do pozdního večera. Nakonec přichází noc, v níž si nikdo nepřeje sny.

Druhého dne se všichni dozvědí o mělce zakopaných kruhových ocelových nádobách naplněných trhavinou. Chodidla, kopyta, kola, tlapy. Toto všecko a přirozené části nad nimi jsou v kontaktu hned tento první den — a ještě mnoho dalších let poté, roztrhané a rozmetané. Ocelové střepiny sviští, letí do okolí a za letu se mění v nový druh drobných černých netopýrovitých ptáků. Tento druh vzniká a přežívá jako nevysvětlitelná záhada pouze tady, v těchto Zónách. Nevědomí, ale i vědomí plašiči jejich hnízd — jen ti, co přežijí — kosí potom své louky jako slepí, ryjí svoje zahrady jako jedno- nozí a během mše se žehnají jako bezrucí. Vasyl je jedním z nich. Ještě několik let po své smrti chodí vesnicí sem a tam se stejně mrtvým psem. Pisklavým hlasem svého dřevěného kloubu svolává tyto zlomyslné ptáčky, aby zachránil jiné. Nalákaní kovoví ptáci, dezorientovaní v rychlém letu, pronikají svými zobáky do dřevěné nohy tohoto člověka a mizí v ní. Vasylova noha je proto čím dál těžší. Stařec ji už postupně není schopen zvedat ke chromému kroku a chvílemi ji za sebou už jen tahá. Zvuk jeho rytmického, pisklavého kroku postupně

mizí, a když Vasyl ztratí smysl svého poslání, vytratí se i on z Heleniny vesnice úplně.

Ale toto se stane až za třicet pět let. Teď se už několik chlapů odváží vstupovat do lesů. Pronikají vzhůru koryty zamrzlých potoků a vracejí se ozbrojeni, ověšení množstvím lopatek, kovových láhví, batohů a dalších záhadných předmětů. Voržin otec je mezi nimi. Mezi borovicemi, blízko místa, kde se vždycky zapaluje oheň svatého Jana, jednou nachází člověka. Přetrvávající mráz mu umožňuje podívat se do jeho klidné tváře. Nic. Žádný soucit ani strach. Pozoruje ránu v jeho hrudi, plastickou, ledovou vrstvu krve na šedém oblečení. Někdo později řekne, že to byl Rumun. Je to jedno z možných vysvětlení, proč se tělo neztratilo v zemi, ale zůstalo tady napospas všemu. Voržin otec si kvality německých bot patřících k jeho uniformě všiml už dávno. Teď se jich dotýká a hladí je. Rozepíná, rozvazuje a neúspěšně tahá. Ledové tělo na krátký okamžik ožívá a odkopává ho. Skoulí se po mírném svahu a vstává. Přemýšlí. Otáčí se a odchází. Ještě dnes je zpátky. Je noc. Sníh mu svítí. Naklání se nad člověka. Je v pokleku. Jeho ruce se pozvedají. Zpoza hlavy se mihne letící ostří sekery. Ostrý, silný náraz. Potom další, další a další. Ještě další tři. První předkolení je jeho. Kdyby předtím přemýšlel, jak lehce to půjde, měl by teď pocit, že to nic není. Ob-

rat toho člověka o část jeho těla je nesmírně lehké nic. Jemně se posune dopředu. Také teď stačilo počítat jen do sedmi. Poslední úder proletěl zbytky svalů, tuku a kůže, připravených k jarnímu rozkladu, příliš lehce. Sekera proletí i vrstvou sněhu. Zaboří se do ztuhlé země, kde narazí na kámen. Kontakt způsobí jiskru a ta zapaluje sníh. Oheň rychle postupuje od těla dál. Voržin otec bere kořist pod paži. Sekeru, která je teď jeho pochodní, drží v pravé dlani. Vstává a bez ohlednutí mizí během domů.

Postupně vzplanou křoviny a potom krásné sosny. Vysoký požár mohou pozorovat lidé z okolních vesnic. Na malé kruhové ploše shoří možná sto štíhlých, silných a zdravých stromů. Všichni pochopí odkaz svatého Jana a potom se ze strachu po dlouhá léta neodvažují k ničemu, s čím je spojena jeho noc. Nesbírají léčivé byliny, nesvětlí se voda, nezapaluje se vatra katarze.

Malý strýc leží v kuchyni na posteli se svým bratrem a sestrou a nespí. Do pokoje oknem na okamžik proniká záře ohně. Na dřevěném stropě se zjevuje malý, krátký záblesk. Strýc vstává, vylézá na stůl a přisouvá se k osvětlenému místu. Je úplná tma. Přibližuje se k bodu, kde se před okamžikem zjevila hvězda. Právě ji nahmatal. Je studená, kovově chladná. Strýc ji oběma rukama vytahuje.

Je to kolt generála Heinriciho. Strýc se vrací zpátky do postele a usíná se zbraní v náruči. Ta se po probuzení stává jeho hračkou. Nikdo nepochopí, že je to generálův dar. Strýc bude s nádhernou zbraní pár týdnů běhat po dvoře. V Heleně později vítězí odpor ke všemu, co má hlaveň, spoušť, zásobník a úderník a proti vůli svého syna hází tento vznešený kov do čerstvého betonu, kterým právě vyplňují základy jejich nového domu.

Voržin otec je teď už doma. Několikaminutový krátký běh mu dává naději, že ho nikdo neviděl. Hluboká noc v domě všechny uspala. Na peci leží jeho otec, Voržin děda. Nehlučně k němu přichází jeho nikým neviděný syn. Na rozžhaveném výstupku z pekla hledá hmatem volné místo. Potom vedle svého otce uloží jiného člověka. Až teď si všiml, že k uťatým končetinám znovu dorostl zbytek těla. Stalo se to tu, na této peci. Zraněný člověk si rukou na hrudi zakrývá díru. Začíná něco říkat, ale Voržin otec mu nerozumí. Tuto řeč předtím nikdy neslyšel. Voják si po chvíli sedá a sestupuje z pece. Pološepem něco znovu řekne, prochází se, pozoruje pokoj, spící a nakonec si sedá za stůl. Ohýbá se ke svým botám. Vyzouvá si tu dokonalou obuv a podává ji Voržininu otci, který ji mlčky, chladně převezme. Bosý voják vrzajícími dveřmi opouští dům, vykročí do mrazu, vyjde na cestu a mizí. Záře běsnícího

ohně na kopci mu ještě chvíli svítí na cestu. Potom se tento Rumun po několika kilometrech dostane k Ondavě. Chvíli zvažuje, že bude pokračovat pěšky, ale uvědomí si, že jaro je blízko, a tak několik týdnů přečká v opuštěné lesní boudě. Když led definitivně roztaje a sníh z Černé hory steče dolů, hází do rozvodněné řeky silný, dlouhý a suchý, jemně rozvětvený kmen osiky. Skočí k němu, obkročmo na něj nastoupí a už za několik hodin vyletí ze Zón do nížiny, kde se rychle napojí do Bodrogu, Tisy a potom do Dunaje, aby ho ten už pohodlně donesl přímo domů. Ještě předtím, kousek před maďarským územím, se na chvíli zastaví u skupinky kotvících starců, kteří se sem postupně dostanou po nějakých čtyřiceti letech. Jsou to lidé z Mikové, kteří se vydali hledat Warholovy kresby. Julie několik z nich jednou pošle svým. Ti se leknou výplodů blázna a s odporem je vyhodí do rozvodněného potoka spolu s dalším smetím. Později, když se dozví o Warholově slávě, když i pop během liturgie káže o tom, že Andy byl největší ikonopisec světa a prorok, všimne si někdo jeho pokrevních, jak chodí podél koryta a nekonečné hodiny prohlížejí odpad nanesený na březích. Přidávají se k nim další a další i bez jakékoliv spojitosti s rodinou. Starci tu tráví celé dny. Když je potok do vzdálenosti několika kilometrů dokonale prohledán, někdo ze starých,

seschlých trámů postaví vor a pomalu se s ním pouští po proudu. Následují ho mnozí jiní, kteří na improvizovaných plavidlech opouštějí vesnici, aby se už nikdy nevrátili. Miková tak přichází o starce. Objevují se další prázdné domy a na hřbitově přibývá o mnoho méně hrobů. Rumunský voják je teď tady, s těmito lidmi. Chvíli poslouchá jejich rozhovor, z kterého zaznívá odhodlání pokračovat dále v hledání. Voják nakonec odchází, aby se už za několik hodin přivítal se svou ženou a dětmi. Jeho původní, zkrácené tělo už našli lišky, ptáci, hmyz a hniloba. Je skryto v téměř nepropustném mauzoleu kopřiv a křoví, kam se ho vrátil uložit Voržin otec. Po několika letech někdo najde bílou lebku už bez čelisti. Přinese ji na nedaleký hřbitov a uloží pod centrálním křížem. Ještě pořád je tady. Její zuby se dotýkají betonu malého plotu. V okolí si hrají děti, které sem přišly s rodiči vyhrabat po zimě suchou trávou a uklidit hroby. Na malém rohovém smetišti se postupně hromadí množství seschlého chvojí a bílých, červených a bordó růží z voskového papíru, ze kterých trčí dlouhé tenké dráty. Děti je zapalují, roztácejí a házejí s nimi. Začíná boj. Vzájemné ostřelování svištícími ohnivými koulemi, ze kterých kapající hořící vosk vysílá malé doprovodné bomby. Celý tento zápas se odehrává před zrakem smutného rumunského vojáka. Jeden

z ohnivých květů po chvíli zapaluje šedohnědou neživou travu, která v tomto koutě ještě zbyla. Požár se rychle šíří po celé ohraničené ploše, děti prchají pryč a dým postupně zahaluje celý prostor s Ježíši.